

ประสบการณ์ชีวิตแพทย์นักวิจัย

ผศ.พญ.ดร.ชนิตรา ฐวจิตต์

B.Sc. (Medical Science), Ph.D. (Biochemistry), M.D.

ภาควิชาชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สวัสดีน้องๆ นักศึกษาแพทย์ทุกคน แม้ว่าพี่จะไม่ได้จบแพทย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น แต่เราก็เป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกัน (ในอีกไม่นานนี้) สิ่งที่น่าจะได้อ่านในบทความนี้เป็นประสบการณ์การเรียนรู้แพทย์รูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากสิ่งที่น้องๆ รู้มา ที่ว่าแพทย์คือการเรียน (หนักมาก) เป็นเวลา 6 ปี จบแล้วไปใช้ทุนในต่างจังหวัด แล้วก็กลับมาเรียนต่อเป็นแพทย์เฉพาะทาง (อาจแต่งงานก่อนหรือหลังจากนี้ แล้วแต่โชคชะตา) การเรียนที่พูดถึงนี้ทางคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นของเรา ใช้ชื่อว่า “การเรียนแพทย์ 3 ปริญญา” ซึ่งได้ริเริ่มเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ที่มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปีพ.ศ. 2532 โดยใช้ชื่อว่าโครงการผลิตอาจารย์แพทย์ (Medical Scholar Program) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะผลิตอาจารย์แพทย์ (เน้นอาจารย์แพทย์ทาง preclinical science) เพื่อทดแทนอาจารย์แพทย์ที่จะเกษียณอายุราชการ และโดยเป็นที่ยอมรับว่าแม้วิชาที่สอนนักศึกษาแพทย์จะเป็น preclinic science เช่น Biochemistry, Microbiology, Pharmacology ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องสอนโดยอาจารย์ที่จบแพทย์ แต่ถ้าอาจารย์ที่สอนเป็นแพทย์ด้วยจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้จากสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ไปสู่สิ่งที่นำไปใช้ในการรักษาผู้ป่วย นอกจากนี้ถ้ามองในด้านอาจารย์ปริคณีก (ที่ไม่ได้เป็นแพทย์) ซึ่งเกือบทุกคนจบการศึกษาระดับปริญญาเอก งานที่สำคัญของอาจารย์กลุ่มนี้นอกจากการสอนนักศึกษา คือการทำวิจัยเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ นักศึกษาคงพอคาดการณได้ว่า ถ้าอาจารย์ปริคณีกเป็นแพทย์ด้วย ก็จะเป็นการเชื่อมโยงปัญหาที่พบในผู้ป่วยมาเป็นคำถามวิจัย เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนางานการแพทย์ไทย เหตุผลดังที่อธิบายทำให้เกิดโครงการผลิตอาจารย์แพทย์ปริคณีกขึ้นมา

วิถีชีวิตของนักศึกษาในโครงการฯ จะแตกต่างไปจากชีวิตนักศึกษาแพทย์ทั่วไป ซึ่งพี่ขออนุญาตบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตในฐานะนักเรียนแพทย์ในโครงการฯ นี้มาเล่าสู่กันฟัง ในโอกาสที่การเรียนแพทย์แบบ 3 ปริญญาได้เริ่มมีขึ้นที่คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นของเราแล้ว เพื่อให้้องๆ บางคนที่กำลังสนใจหรือไม่แน่ใจ เพราะไม่รู้ว่าจะเข้ามาเรียนแล้วต้องทำอะไรบ้าง จะลำบากแค่ไหน จบแล้วจะทำงานอย่างไร ได้พอมองเห็นภาพวิถีชีวิตและ career path ของแพทย์นักวิจัยอย่างพี่ แต่ต้องออกตัวว่าเป็นประสบการณ์ส่วนตัวเพียงคนเดียว ซึ่งอาจไม่เหมือนใครนะคะ

เริ่มเส้นทางการเรียน

พี่ entrance ติดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปีพ.ศ. 2533 (รุ่น 26) และใช้ชีวิตนักศึกษาปี 1 เทอมต้นที่ศาลายา (อยู่ในเขตจังหวัดนครปฐม ที่ซึ่งนักศึกษาปี 1 ของมหาวิทยาลัยมหิดลทุกคนจะไปเรียน) จำได้ว่าได้ยื่นชื่อโครงการผลิตอาจารย์ครั้งแรกประมาณช่วงเปิดเทอม 2 โดยมีอาจารย์บุญเสริม วิทชนานัญกุล ซึ่งเป็นรุ่นพี่รามฯ (รุ่น 1) ที่จบปริญญาเอก และเป็นอาจารย์ภาควิชา anatomy มาแนะนำโครงการ (content เหมือนที่พี่เขียนในย่อหน้าแรก) ตอนนั้นรู้สึกอยากเข้าโครงการนี้มาก เพราะคิดว่าตัวเองเป็นคนชอบอ่านหนังสือ และคิดว่าการได้รับถึง 3 ปริญญาเป็นสิ่งที่เพ่่มากๆ และ

ยังรู้สึกเท่มากขึ้นเมื่ออาจารย์บอกว่าเกณฑ์การรับนักศึกษาคือต้องได้ เกรดมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 ขึ้นไป ซึ่งมีนักศึกษาจำนวนไม่มากของทั้งแพทย์ศิริราชและรามฯ ที่จะเข้า criteria นี้ (เกรดที่พี่ได้ตอนนั้น 3.65) นอกจากนี้ยังได้เงินเดือนและค่าเทอมตลอดการศึกษา ที่สำคัญเมื่อไปเล่าให้พ่อแม่ฟัง ท่านก็เห็นด้วย ชีวิตจึงหันเหจากการเป็นนักศึกษาแพทย์รูปแบบปกติ ไปเป็นรูปแบบที่เพื่อน ๆ เรียกกันว่า “นักศึกษาโครงการ”

ชีวิตการเรียนหนักแบบ non-stop

เมื่อตัดสินใจเข้าโครงการ (ตอนนั้นยังไม่รู้ว่ามันคือการขึ้นหลังเสือ) ก็เริ่มการเรียนที่ทรหด เนื่องจากหน่วยกิตของนักศึกษาแพทย์ 3 ปีแรก (สมัยนั้น) ไม่เพียงพอที่จบปริญญาที่ 1 (วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์) ทำให้นักศึกษาในโครงการฯ ต้องมาเรียนเพิ่มเติมในช่วง summer ตั้งแต่ปี 1-3 (วิชาที่เรียนก็เป็นพวกที่นักศึกษาแพทย์เราๆ ไม่ชอบนี่แหละค่ะ เช่น math, physics, English) ดังนั้นขณะที่เพื่อน ๆ ได้ไปเที่ยวต่างจังหวัด ต่างประเทศ เราก็ไปเที่ยวที่คณะวิทยาศาสตร์ทุกวัน พอเพื่อนกลับมาตอนเปิดเทอมแพทย์ เราก็มาร่วมกับเพื่อนอีก สรุปว่าเรียนแบบ non-stop จริงๆ ถามว่ารู้สึกอย่างไร โดยส่วนตัวตอบแบบไม่เสแสร้งว่า รู้สึกสบายดี เพราะไม่ชอบไปเที่ยวอยู่แล้ว ถ้าไม่มาเรียนก็คงนอนอยู่บ้าน แต่พอมารเรียนนอกจากจะได้คุยกับเพื่อน มีการบ้านต้องทำ แล้วยังได้ทำให้พ่อแม่รู้สึกภูมิใจในตัวเราด้วย

ปริญญาที่ 1 (วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ เกียรตินิยม)

ชีวิตการเรียนที่เหมือนเพื่อน (แต่มากกว่าเพื่อน) จบลงเมื่อสิ้นสุดปี 3 เปิดเทอมปี 4 เพราะเพื่อน 113 คน (นักศึกษาทั้งหมด 116 คน ,มีคนเรียนโครงการฯนี้เพียง 3 คน) กำลังขึ้น ward เราก็ต้องไปตามวิถีที่เราเลือก โชคดีที่ขณะนั้นทั้งพี่ไม่ได้เปลี่ยนใจตามเพื่อนขึ้น ward ซึ่งอาจเป็นเพราะเราเป็นคนไม่ติดเพื่อน และยิ่งรู้สึกว่าการเรียนจบปริญญาเอกเป็นสิ่งที่ทำหาย การเรียนแพทย์แม้เป็นสิ่งที่เราอยากได้ในตอนแรก มันก็ไม่ได้หายไปไหน เพียงแต่รอให้เรากลับมาเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ในช่วงนี้ยังมีสิ่งที่เราได้ทำให้พ่อแม่ภูมิใจคือการได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ.2537

ปริญญาที่ 2 (ดุซงึบับัฒทิต สาขาชีวเคมี)

ก้าวต่อไปของนักศึกษาโครงการฯ ยิ่งโดดเด่นมากขึ้น เพราะที่ผ่านมาเรียนกับเพื่อนในโครงการฯ อีก 2 คน (เป็นผู้ชายทั้งคู่ ได้คะแนนรวม 3 ปี เป็นที่ 1 และ 2 ของชั้นปีตามลำดับ ส่วนคะแนนของพี่ไม่ติดฝุ่นมันเลย แต่อาศัยใจสู้ ฮ่า..) แต่พอมาถึงจุดนี้เราทั้ง 3 ต้องแยกกัน เพราะเป็นช่วงการเรียนปริญญาเอก ซึ่งเป็นการทำวิจัยตามสาขาวิชาที่เราสนใจ พี่เลือกอยู่ Biochemistry ไม่ใช่เพราะเรียน Biochem ได้คะแนนดีหรอก แต่ปานกลาง แต่มี key words ที่ชอบคือ “อยากทำวิจัยเกี่ยวกับโรคมะเร็ง” แล้วอาจารย์ที่ Biochem ท่านหนึ่งเคยสอนเรื่อง “oncogene และ tumor suppressor gene กับการเกิดมะเร็ง” ตอนเรียน Biochem ปี 2 ได้นำสนใจมาก และพอไปคุยกับอาจารย์ยิ่งประทับใจเพราะอาจารย์สวยและใจดีมาก (ขอเอ่ยนามนะคะ) อาจารย์มธุรส พงษ์ลิขิตมงคล ชีวิตช่วงนี้ก็เลยร่วมหัวจมท้ายอยู่กับอาจารย์ ที่ใช้คำนี้เพราะช่วงที่ทำปริญญาเอกอยู่กับอาจารย์ เราต้องปรึกษาหารืออาจารย์อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ ดังนั้นอาจารย์จึงเปรียบเสมือนแม่คนที่สองของเราเลย นอกจากนี้ก็เป็นช่วงที่เราได้รู้จักเพื่อนใหม่จากหลายสาขาวิชาชีพที่มาเรียนปริญญาโท-เอก ในช่วงเดียวกัน ซึ่งมักจะมีอายุมากกว่า บรรยากาศการทำวิจัยที่เราต้องบริหารจัดการเวลาและความรู้โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยแนะนำห่าง ๆ ช่วยให้เราเริ่ม maturity ที่สูงขึ้น เป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ถ้ามองว่าชีวิตการเรียนมีปัญหาหรือไม่ ตอบได้เลยว่า มีปัญหาตลอด แต่เป็นปัญหาที่เราแก้ไขได้ ส่วนมากเป็นปัญหาทำ lab ไม่ออก ซึ่งพอมานั่งทบทวน ปรึกษาพี่ๆ ในห้อง lab ปัญหาที่โดนเราแก้ไขได้ในที่สุด ที่สำคัญต้องเข้มแข็งและสู้กับปัญหา นอกจากนี้การที่เราไม่ได้หยุด summer ไปเที่ยวเหมือนเพื่อน ก็จะได้รับ การชดเชยในตอนนี้ เนื่องจากเมื่อมีผลงานวิจัยเราก็สามารถนำผลงานนั้นไปนำเสนอในต่างประเทศได้ แล้วในที่สุดเราก็ได้ปริญญาที่ 2 คือ ดุซงึบับัฒทิต สาขาชีวเคมี มาครอบครองเป็นใบที่ 2 ในปีพ.ศ. 2541 แต่เสียดายที่ปีนั้นเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ทรงพระประชวรจึงงดการพระราชทานปริญญาจากพระหัตถ์ จึงมีแต่รูปถ่ายกับอาจารย์ที่ปรึกษามาฝากค่ะ

ปริญญาที่ 3 (แพทยศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยม)

ในที่สุดชีวิตก็กลับเข้ามาสู่เส้นทางที่มุ่งหวังจากสมัยมัธยมว่าอยากเป็นแพทย์ ชีวิต 3 ปีที่ได้ขึ้น ward เรียนรู้ศาสตร์และศิลป์ในการดูแลรักษาผู้ป่วยโรคต่างๆ ก็เป็นชีวิตที่แปลกไม่เหมือนใคร เนื่องจากเราต้องมาเรียนกับรุ่นน้องที่ entrance เข้ามาหลังจากเรา 5 ปี ซึ่งเราก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับน้องๆ ให้ได้

เพราะการเรียนแพทย์บน ward ต้องทำงานเป็นทีม ดังนั้นมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และการปรับตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ เท่า ๆ กับ maturity ซึ่งนักศึกษาในโครงการฯ จะเป็นที่ยอมรับในหมู่อาจารย์คลินิกกว่ามีความรับผิดชอบสูง มีวุฒิภาวะที่ดี (ซึ่งส่วนหนึ่งก็เพราะอายุที่มาก หรือเรียกง่าย ๆ ว่าแก่นั่นเอง) ส่วนเนื้อหาการเรียน ถ้ามองว่าเวลาผ่านมาตั้ง 5 ปีที่ไปเรียนปริญญาเอก จะทำให้เราต่อเนื้อหาไม่ติดนั้น ก็ไม่ต้องกังวลเพราะเราสามารถรื้อฟื้นความรู้ได้ ที่ศิริราชฯ มีวิชา Introduction to Medicine ให้นักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนขึ้น ward ซึ่งก็ช่วยได้มาก นอกจากนี้นักศึกษาโครงการฯ มักจะเป็นกลุ่มที่เรียนดี และอ่านหนังสือเร็ว โดยเฉพาะ textbook ทำให้การรื้อฟื้นความรู้ทำได้ไม่ยาก ชีวิตการเป็นนักศึกษาแพทย์ที่ต้องโดนใช้งานบน ward ทำหัตถการ เช่น เจาะเลือด เจาะไขสันหลัง ทำคลอด และอยู่เวร เป็นเวลา 3 ปี ก็ผ่านไป มีทั้งสุขทั้งทุกข์ตามธรรมดาของโลกค่ะ สบาย ๆ แล้วในที่สุดก็ได้รับปริญญาที่ 3 จากพระหัตถ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในปีพ.ศ. 2544

เริ่มชีวิตการทำงาน

กว่าชีวิตจะมาถึงจุดที่เรียนจบการศึกษาจากโครงการฯ รวมเวลาทั้งหมด 11 ปี เป็นเวลาที่ทุกคนได้ ยินแล้วจะต้องอุทานเป็นเสียงเดียวกันว่า “ยาวนานมาก เธอทนได้อย่างไรเนี่ยะ” ซึ่งก็เป็นจริงอย่างที่เค้าว้า แต่เราไม่ได้นั่งนับวันจากวันแรกจนถึงวันสุดท้าย แต่เราทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุดในแต่ละช่วงเวลา เวลาที่ผ่านไปจึงไม่ยาวนานอย่างที่คนอื่นคิด แต่ทั้งนี้พ่อแม่และครอบครัวต้องเข้าใจและเป็นกำลังใจให้เราได้ ยามเมื่อเราท้อแท้

ข้อกำหนดการใช้ทุนของนักศึกษาโครงการฯ ก็เหมือนกับนักศึกษาแพทย์ทั่วไป คือต้องไปทำงาน ใช้ทุนให้รัฐบาลเป็นเวลา 3 ปี แต่พิเศษตรงที่ถ้านักศึกษาสามารถเลือกสมัครเป็นอาจารย์ปริคณิกที่ใดก็ได้ ในประเทศไทย จะถือเป็นการใช้ทุนไปเลย ชีวิตนักศึกษาโครงการฯ ของพี่และเพื่อนอีก 2 คน ก็แตกต่างกัน คือเพื่อนพี่คนหนึ่งเลือกเป็นอาจารย์ปริคณิกในภาควิชาที่เค้าว้าจบปริญญาเอกมา คือภาควิชาเภสัชวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ตอนนี้ไปทำ postdoctoral training ที่อเมริกา) อีกคนเลือกไปใช้ทุนเป็น แพทย์ที่จังหวัดสุรินทร์ โดยมีความหวังว่าอยากเป็นกุมารแพทย์ (ที่เก่งที่สุดในโลก ...ที่คิดเอง เพราะเค้าเก่ง

จริง ๆ ตอนเรียนเพื่อน ๆ และน้อง ๆ เรียกเค้าว่า *super doctor and encyclopedia*) ส่วนที่เลือกมาใช้ทุนโดยเป็น อาจารย์ปริคลินิก (*Biochemistry* ก็จบ *Biochem* มานั่นละ) ที่คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถามว่าทำไมขอนแก่น คงตอบเองไม่ได้ ต้องไปถามอาจารย์ปิติดู ฮา.....ถามว่าทำไมไม่เป็นอาจารย์คลินิก ซึ่งจริง ๆ โครงการฯ ไม่มีข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรว่าต้องเป็นอาจารย์ปริคลินิกเท่านั้น คำตอบคือเมื่อได้เรียนรู้ชีวิตทั้งการเป็นนักวิจัยและการเป็นแพทย์พบว่าเราชอบชีวิตการเป็นนักวิจัยมากกว่า ด้วยเหตุผลหลายอย่าง เช่น เป็นนักวิจัยไม่ต้องตื่นเช้ามา round ward ไม่ต้องอยู่เวรตึก ๆ ไม่ต้องกังวลว่าจะให้การรักษาผิดพลาดจนทำให้เกิดการสูญเสียชีวิต และที่สำคัญกว่านั้นคือชอบ*ทำวิจัย* ชอบสอนหนังสือ และเมื่อได้มาทำงานเป็นอาจารย์แพทย์นักวิจัยที่ภาคชีวเคมี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ชีวิตก็เป็นอย่างที่หวังคือ งาน 50% เป็นการสอนนักศึกษาแพทย์และสาขาข้างเคียงตั้งแต่ปี 1-3 และสอนนักศึกษบัณฑิต สาขาชีวเคมีทางการแพทย์ ซึ่งนักศึกษาโท-เอก ที่เป็นลูกศิษย์เป็นกำลังสำคัญในการทำวิจัย ในเรื่องมะเร็งท่อน้ำดีที่เป็นปัญหาสำคัญในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถามว่ารายได้เพียงพอหรือไม่ ตอบได้เลยว่าพอ โดยเฉพาะถ้าเราทำวิจัยที่มีคุณภาพ (ทำอย่างไร? อ่านในบทความของ รศ.ดร.สุรศักดิ์ วงศ์รัตนชีวิน) สามารถเขียนขอทุนวิจัยจาก granting agency ระดับชาติได้ จะมีเงินเดือน top up จากเงินเดือนที่เราได้รับจากมหาวิทยาลัยอีก ทำให้การใช้ชีวิต (อย่างพอเพียง ตามพระราชดำรัส) อยู่ได้อย่างมีความสุข

หวังว่าน้อง ๆ คงได้เห็นภาพชีวิตแพทย์นักวิจัยคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผลผลิตจากโครงการแพทย์ 3 ปริญญาที่น้อง ๆ บางคนกำลังสนใจอยู่ พี่อยากชักชวนน้อง ๆ ที่มีความสนใจด้านวิทยาศาสตร์ การทดลอง คิดค้นและพิสูจน์ความรู้ใหม่ มาเข้าเรียนในโครงการนี้ หากน้อง ๆ อยากปรึกษาเพิ่มเติม พี่ยินดีมากหากได้ช่วยให้อายุที่จำเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของน้อง ๆ ค่ะ ติดต่อได้ที่ e-mail address:

tchani@kku.ac.th